

Tot la sud sau sud-vest de tara noastra si tot in Peninsula Balcanica, pe langa acei numerosi frati ai nostri (romani banateni, romani timoceni etc.) elementul romanesc isi gaseste o larga reprezentare printre aceia pe care, ca aromani, ii intalnim si astazi in Grecia, Albania, Macedonia sau Croatia.

Astfel, trebuie retinut faptul ca daca romanizarea de la nord de Dunare a stramosilor nostri traci a dus in Dacia Traiana la formarea poporului roman in sec. I i. Ch., apoi, expansiunea romanilor in Peninsula Balcanica, sub numele mai frecvent de valahi, aromani, macedo-romani, megleno-romani sau istro-romani. De asemenea este necesar sa precizam ca, daca crestinarea celor de la nord a beneficiat, in timpul romanizarii lor, de invataturile Apostolului Andrei («cel dintai chemat»), cei din sud de Dunare au avut de profitat de pe urma invataturilor Apostolului Pavel, care i-a si vizitat de doua ori. Acestea ne permit sa dam deplina dreptate lui Vlad Bejan si Ion Caprean (1998), cand sustin ca, intr-adevar, «crestinismul nostru este peste tot, de origine latina».

Din punct de vedere lingvistic, asemanarea mare dintre limba vorbita de cei din nord si limba vorbita de cei de la sud, de aceeasi origine latina, ne permite sa ne alturam acelora care sustin ca este vorba de o singura limba (formata inainte de orice alta influenta), cu eventual, doua dialecte.

Sub raport etnic si istoric, este necesar sa mai facem si precizarea ca dintre popoarele nomade, de origine germanica, mongola sau slava, care au ajuns in rasaritul Europei si in Peninsula Balcanica, un rol mai semnificativ le revine slavilor care, in sec. V s-au oprit la sudul Dunarii, dislocandu-i spre sud, pe acei traci romanizati care traiau aici. Imprejurari ca acestea au dus mai la sud, la aparitia arromanilor care, mai ales la inceput, s-au raspandit cu deosebire in jurul Muntilor Pindului, ocupand in acest principal «leagan», teritorii intinse (Terra Valachorum), in zone cunoscute si dupa numele lor semnificativ de Valahia Mare, Valahia Mica, Valahia de Sud etc.

Numarul arromanilor de aici, din Grecia, cunoscuti si sub numele de «cuto-vlahi», «valahofoni» sau «farseroti» (de la Farsala), dupa unele statistici, ar putea fi cuprins intre 700 000 si 1 200 000. Daca putem vorbi de o reala prezenta romaneasca in Grecia, este destul sa-l

citam pe istoricul *Alexandru D. Dutu* care, intr-un articol referitor la romanii din Grecia (aparut in «Dosarele istoriei», nr.6/1998, p.55-56) ne ofera date exacte asupra numarului mare de scoli si de biserici romanesti care functionau in aceasta tara, in perioada 1940 – 1942. (n.n. vezi si Adina Berciu Draghicescu – in lucrarea *Romanii din Balcani: cultura si spiritualitate. Sf. Sec. XIX-inceputul sec. XX*, Ed. Globus, Bucuresti 1996, dar si in alte lucrari de acelasi autor).

Astfel autorul inscrie printre altele Liceul Comercial si Gimnaziul Industrial de fete, din Salonic, Liceul din grebena si Gimnaziul din Ianina, cu un nr total de 410 elevi si 56 de profesori, precum scolile primare din Salonic, Veria, Doleani, Vodena, Fetita, Gramaticova, dandrova, Paticina, Nevesca, Beclamen, Vlaho-Clisura, Hrupiste, Cupa, Livezani, Ianina, Grebena, Baiasa, Breaza, Turia, Furca, Samarina si multe altele, cu un numar total de aproape 2 200 de elevi. La lunga lista a scolilor A. Dutu adauga si o lista a bisericilor romanesti, in care sunt mentionate cele din Veria, Doleani, Selia, Xilorivad, Gramaticea, Hrupiste, Grebena, Avdela, Turia, Drandova si Panadia, in care slujeau 25 de preoti romani.

Asemenea date ne fac sa deducem ca, intr-un trecut nu prea departat, numarul aramanilor din Grecia putea sa treaca de cifra de 1 million, cum apreciaza recent si Vasile Gh. Ion (2001). Arromanii din Grecia, considerati inca, de multe ori, ca «greci romanizati», au trebuit sa faca fata unei «ostilitati fatise», ori de cate ori au dorit sa-si manifeste apartenenta la romanism. Cu o sensibilitate aparte, in special fata de cuto-vlahi (aramani), grecii au nesocotit interesele acestora, desi guvernul lor a subscris la Conventia Internationala referitoare la drepturile omului si ale minoritatilor. Asa se explica faptul ca, in anul 1945 au inchis scolile cu limba de predare romana si faptul ca in Grecia nu apare nici un ziar de *limba aromana* (n.n. !?), si ca nici macar la Atena nu exista o biserică romaneasca, (...) iar procesul de asimilare la care sunt supusi in mod sistematic aramanii din aceasta tara, continua nestingherit. Cei 3 000 sau poate chiar 4 000 de romani, care reprezinta exilul romanesc de astazi (diaspora romaneasca), nu par, din pacate, sa poata face ceva substantial in acest domeniu, iar bursele pe care le acorda Statul roman copiilor confratilor nostri din Grecia, nu vor putea stopa procesul de asimilare la care sunt supusi.

Daca oficialii romani nu pot face mai mult in aceasta directie, este de dorit ca organismele internationale, mai vechi sau mai noi, din cadrul Uniunii Europene, sa-si spuna cuvantul, inainte de a fi prea tarziu. Aceasta, cu atat mai mult cu cat o grija si mai mare se impune sa fie acordata in aceasta zona si meglenoromanilor, acestui grup dialectal romanesc, care s-a constituit in Meglenia, situata la nordul Golfului Salonic.

Raspanditi pe un teritoriu de aproximativ 40 km², aromanii din Megleni, sau meglenitii, au devenit obiectul de studiu a numerosi cercetatori romani sau străini. Astfel, pe lângă *F. Weigland*

care, în 1892 a publicat la Leipzig o lucrare despre meglenii în limba germană, alte lucrări despre acestia sunt publicate de

I. Nenitescu

(1885), apoi de

Pericle Papahagi

(1900 și 1902) și îndeosebi merita să fie amintita lucrarea în trei volume a lingvistului

Th. Capidan

(1925 – 1935). O reluare a interesului pentru megleni se face mai tarziu, în 1980, prin cercetările lingvistice ale

Matildei Caragiu-Marioreanu

și prin studiul «

Despre muzica megleno-romanilor

» al lui

Gh.

Oprea

, apărut în 1981 (...).

Un volum de

Basme megleno-romane

, de

Maria Papagheoghan

apare la Salonic, în 1984 iar, mai încoace,

Petar Atanasov

publică la Hamburg, în 1990, lucrarea

Les megleno-romains de nos jours. Une aproape lingvistique

. (n.n. aceasta lucrare a apărut și în limba română în vara anului 2002 editată de Academia Română). Tot

Petar Atanasov

scrie un articol recent

Despre starea actuală și perspectivele romanitatii Sud-Dunarene

, apărut în

Scara

, martie 2001, p. 170-173.

Tot interesul pentru megleno-romani l-a dus și pe cercetatorul român *Viorel Coman* să înregistreze cu atenție obiceiurile acestora, pe care le-a gasit «apropiate de cele ale romanilor nord-dunăreni».

Am tinut sa citam toate acestea pentru a arata marele interes pe care l-a starnit, in lucrarea cercetatorilor, aceasta “enclava lingvistica” compacta, componenta evidenta a romanitatii balcanice. (n.n. iar noi tinem sa subliniem cu toata responsabilitatea ca exista curente de opinie obscure in special in Occident, dar care isi gasesc acoliti si pe meleagurile noastre dar mai ales la fratii nostri din Balcani, care vor sa acrediteze dialectul arroman drept limba, cu toate ca dovezile stiintifice si istorice dovedesc apartenenta sa la limba romana).

In monumentalala lucrare «*Marturii romanesti peste hotare* » Acad. Virgil Candea are nevoie de aproape 200 de pagini pentru a se referi pe scurt la numeroasele marturii romanesti (asezaminte, documente, manuscrise, carti rare) din Grecia. Cunoscutul cercetator roman afirma inca din introducerea lucrarii ca «pentru romanii din intreaga zona a Mideranei Orientale a insemnat teritoriu de actiune culturala» si aceasta pentru faptul ca, dupa autor, «poate nu exista alt popor care sa fi inteles aria de manifestare a dargiei sale culturale, atat de largi, ca poporul nostru».

* Material preluat din lucrarea «Romanii din jurul Romaniei» coordonata de prof. Dr. Doc. Ion Gherman, Ed. Vremea, Bucuresti, 2003